

grond dier wet getracht een systematisch-dogmatisch geheel te maken, waarmee wat soepeler te werken viel, dan met de wet zelf. Maar in plaats van de boeien van het historisme, die men pas had afgeschud, kreeg men nu de kluisters van het begrip, die niet minder knelden. Alras werd algemeene juridieke cachexie geconstateerd, en wees een nauwkeurige diagnose pandectitis en constructionitis als oorzaken aan.

En sinds werd de periode geopend, waarin wij thans leven, waarin men zoekt naar een ware theorie, die werkelijk weergeeft wat de rechter doet, die hem tegelijkertijd behoedt zoowel voor een jurisprudence de faits, een te groote indrukkelijkheid tegenover de feiten van het concreet geval, dat hem wordt voorgesteld, als voor te groote sleur door een jurisprudence de préjudices, en die hem toch tegelijkertijd de noodige vrijheid verzekert tegenover de wet. De regel „non contra sed praeter legem” helpt daarbij niet met al. Daarbij wordt de wet onderschat als richtsnoer en overschat als grens en ze geeft in 't geheel geen verklaring, hoe het komt, dat ons rechtsbewustzijn de ééne maal het contra legem toejuicht en de andere maal het streng veroordeelt. Evenmin helpt een woordgeknutsel, dat zich tevreden stelt den schijn van wets-toepassing te bewaren, door zich vast te klampen aan wat er etymologisch in de wet staat of soms ook door een gelukkig toeval niet staat. Hoeveel talent men daarbij ook ten toon spreidt en met hoe wijze tact men uitersten weet te vermijden, dit loopt uit en moet uitloopen op een moderne glossatoren-practijk, die trouwens reeds den Romeinschen juristen bij de toepassing der Twaalf-tafelen-wet bekend was.

Het vóór alles noodige is, dat men breke met de fatale wilsleer voor het objectieve recht. Het wezen des rechts schuilt niet in den wil, noch van den vorst, noch van het volk, noch van den staat, noch van den wetgever, noch van de onpersoonlijke wet. De eisch van Gods gerechtigheid, daarin is het wezen des rechts gelegen. Om doelmatig te kunnen werken, moet dat recht zooveel